

BALOGH TAMÁS

Dobáljunk palánkra, jó?

TÖRTÉNETEK ÍRÓKRÓL 4.

Temesi Ferenc a régi, kissé már megkopott számú mezében állt a kosárpálya közepén: körülötte fehér és néger férfiak.

– Dobáljunk palánkra, jó? – kérdezte őket, de a választ meg sem várva már indult is: nekifutott, hatalmas léptekkel száguldott a palánk felé, egylábról ugrott fel, eleresztette a labdát. Két pont.

– Very nice, Mr. Temesi – dicsérték a többiek. – Congratulation.

– Thanks – felelte, majd visszadobta a tömegnek a kosárból aláhullt labdát. Közben arra gondolt, milyen jóleső érzés volt ismét látni, ahogy dobása pontosan ért célba, és az is jó volt, hogy a többiek elismeréssel fogadták. Csak a közönség felzúgó taps- és füttyvihara hiányzott, a kiabálás, az éljenzés, hogy „Szép volt, Feri! Szép volt, Feri!” De hát senki se legyen telhetetlen. Első amerikai edzésén nem is várt ilyesmit.

Temesi Ferenc két napja érkezett az Amerikai Egyesült Államokba, azzal a szándékkal, hogy bekerüljön a Dream Team öregfiúk csapatába. Elege volt már abból, hogy Magyarországon mindenki csak a *Por* szerzőjeként ismeri... és különben is: nem árt néha – magasabb fokon – felújítani régebbi tudásunkat. Már öt hónapja edzett titokban: minden nap lejárt egy kis vidéki csapathoz, hogy mire ideér, régi formáját nyújtsa.

Játszani kezdtek. Tömték labdával, elvégre ez volt a szintfelmérő edzése, most dőlt el, maradhat vagy mennie kell.

Maradhatott. Mert nemcsak szórta a két és hárompontos kosarakat, de passzolt is, lecsorgó labdákat szedett fel, és a legkevesebb személyi hibát csinálta; a csapatmunkában is jó volt.

Edzés után az öltözőben egy már őszülő hajú néger férfi – aki a játék közben az ellenfél csapatában volt – megkérdezte tőle:

– Mr. Temesi. Most, hogy csapattársak lettünk, nem mesélne magáról valamit? Mit csinált ezelőtt?

– Kísérleteztem ezzel-azzal. Először a megszületéssel – ez 1949-ben sikerült először. Aztán egyetemen, könyvtárral, klubvezetéssel, utazással: átgyalogoltam a Porlód-Pest hídon, majd Mexikóban pejote-t ettem. Az írást is kipróbáltam: 1977-ben jelent meg első kötetem. A többi csak utána. Mondják, hogy írói világom színes, számos különböző élményterületről és tradícióból táplálkozik, hogy meg akartam szüntetni a hagyományos elbeszélést, majd visszatér-

tem hozzá: szótárformában, amely egyben az avantgárddal való személyes leszámolásom is volt. Leszámolás Magyarországon. Ettől függetlenül (vagy éppen ezért) díjakat, jutalmakat kaptam, amelyeket általában olyan magyar szerzőkről neveztek el, akik már meghaltak. 1996-ban pedig én nyitottam meg a nyári könyvhetet szülővárosomban.

– Szép múlt. És most? Hogyhogy itt?

– Mindig ki kell valami újat próbálni. Ez kihívás számomra. Ha sikerül, hazautazom, mert bizonyítottam. Nem mennék vissza palánkra dobálni még egy kicsit, csak mi ketten?

Mentek.

Még egy fél órát játszottak. Közben Temesi Ferenc elmesélte újdonsült barátjának, Jones-nak, hogy azért szeret palánkra dobálni, mert az nyugis, kellemes időtöltés. Ha dobsz, az vagy jó, vagy nem, csak rajtad múlik, nem foghatod másra: vagy formában vagy, vagy nem. De mindig lehet javítani, mindig lehet igazítani, gondosabban célozni és jobban összehangolni a mozgást, hogy a következő ball a basketba menjen. Rossz dobás nincs, csak elkapkodott. Zsengék.

Játék után ők is hazamentek. Két nap múlva meccset játszottak, ahol Temesi büntetői döntöttek: mind a kettőt be kellett dobnia. Az első nem volt teljesen pontos, de végül beleszédült a kosárba. A másodikat feszült csend előzte meg: döntetlen volt az állás. Aztán elengedte a labdát. (→ *meccslabda*)

Modellnek lenni

TÖRTÉNETEK ÍRÓKRÓL 5.

Hogy 1993 novemberének végén Faludy György miért nem tudott elmenni a Nyugati pályaudvar melletti Vígyszínházba, amely akkor egy sátorban üzemelt, azt csak a festőnek árulta el:

– Szeptember első kétharmadában Isztriában voltam. Aztán naponta volt valami nagyon fontos programom: előadások, díjátadások, tiltakozások, politizálás és fellépések. 18-án például már Mészöly Miklóssal együtt adunk elő a Cserepes-házban a Fidesznél, ahol mindketten irgalmatlanul beolvastunk nekik, mire váratlan tapsot kaptunk; ma, 22-én pedig Szász Ferenc György amerikai festő – Kansas Cityből – jött és fest le...

– Ez vagyok én.

– Igen. Ez vagy te. A programomhoz hozzátehetem a közvetlen jövőt: ugyanaz, mint eddig. Ehhez persze: versek írása, hetenként cikk a Magyar Hírlapban... Most akarom abbahagyni, mert kezdem nem bírni, mint a magyar

politikát... És még élnem és írnom is kéne. De most modell vagyok, nem mozoghatok, nem vehetek tollat és papírt a kezembe. Ugyanúgy meg vagyok kötve, mint a börtönben: csak most nem négy fal között, hanem egy széken kell maradnom. Mondhatni: leültettek. Költhetem most is fejben a verseket, hogy aztán majd emlékezet alapján írjam le őket. De nem baj. Modellnek lenni nem kényszer. Mi több: modellnek kell lenni mindenestül.

A festő még pár ecsetvonással megerősítette a mester szemöldökét, majd megszólalt:

– Tarthatunk egy kis pihenőt. Tudom, hogy pihenni jó, hiszen a korai pályakezdés (melyben már akkor látszott a széles körű műveltség és az a verskultúra, amely a Nyugat harmadik nemzedékével rokonít) után nagy vihart kavartak a Villon-átköltésaid, amiket inkább csak nyersanyagnak tekintettél saját gondolataid kifejezésére. Tudom, hogy pihenni jó, hiszen üldöztek: az itthon töltött évek, a börtönélet keservei és a forradalom élménye után ismét vándorlásra kényszerültél: és hogy ekkor a lírádban is új korszak kezdődött: az emigráns létforma gyökértelenségét vette át. Azután – a hetvenes évektől – a verseidet látgy, kicsit nosztalgikus hang hatja át. Mostanában pedig szonettekkel foglalkozol.

– Jó, tartsunk egy kis pihenőt. Megmozgatom kicsit magam; elzsibbadt a lábam.

A mester felállt és az ablakhoz ment. A Szent István körúton emberek jöttek-mentek, rohantak vagy sétáltak. Arcukat vizsgálva megpróbálta kitalálni gondolataikat. Pár perc után ült vissza a székre: – Míg befejezed a képet, írok egy verset.

– Írd hangosan!

A modell lassan mondta egymás után a sorokat: gondosan megfontolta mindet, a ritmikát, a rímet, a hangulatot. Amikor az utolsó, tizennegyedik sort is kimondta, a festő is befejezte a képet.

A festményen egy ifjú, harminc év körüli Faludy György ült a széken és egy papírlapot tartott a kezében. A lapon jól olvashatóan látszott az a vers, amit az imént költött.

A mester elcsodálkozott, és kérdőleg nézett a festőre. Aztán megtudta, hogy a kép emlékezetből született, hiszen az igazi, a belső kort kell ábrázolni. Ami új, az a szonett: a modell változatlan.

Megérte modellnek lenni, gondolta a költő, és elhatározta, ezt a legújabb versét nem is fogja papírra másolni. Maradjon csak a vásznon meg, hogy majd a későbbi korok emberei, akik már nem fognak verset olvasni, legalább egy esetleges festménykiállításon megláthadják, milyen volt a költészet.

Mindent vagy semmit!

TÖRTÉNETEK ÍRÓKRÓL 6.

A közönség nagyon tapsolt, amikor Tandori Dezsőt már kilencedik alkalommal mutatták be a népszerű *Mindent vagy Semmit!* televíziós műveltségi vetélkedőben. Tandori is örült, hiszen már csak egy nyeres kellett ahhoz, hogy boldog autótulajdonos legyen.

Viszont a közönség a másik két ellenfélnek is nagyon tapsolt, hiszen ők is a kilencedik fordulóban voltak. A játékvezető Hc. G. S. Solenard e szavakkal kezdte a mindent eldöntő fordulót:

– Heroikus küzdelem lesz ez a mai: hármójuknak ismét meg kell mérkőzniük egymással, hiszen a tét... nos, nem is tudom... már nemcsak az autó. Először megkérném a közepén álló Tandori Dezsőt, hogy mondjon pár szót magáról.

– 1938-ban születtem, író, költő és műfordító vagyok. Első kötetem, a *Töredék Hamletnek* 1968-ban jelent meg, az utolsó idén. Benne művészeti-gondolati konklúzióként nem a töredékesség tagadásához jutottam, hanem az egész megalkotására irányuló, örökösen meg-megújuló poétikai küzdelem vállalásához...

A jobbján álló kihívó a szavába vágott:

– Nevem Nat Roid. Az 1973-ban megjelent *Egy talált tárgy megtisztítása* című kötetem az első magyarországi posztmodern verskötet volt. Itt jegyzem meg, hogy egy-egy vers jelentésének létrehozásakor nagy szerepet szántam a teljes szöveggel mellett a ciklus, a kötet és az előző kötetek kontextusának, asszociációinak...

Neki szintén a szavába vágta:

– Engem Tradoninak hívnak. Én is megújítottam a magyar irodalmat: a *Miért élnél örökké?* című 1977-ben megjelent regényem új típusú, visszatekintő olvasást igénylő morálfilozófiai, önéletrajzi esszéregény, mely az európai újavangárd formavívmányait a posztmodern mentalitás szellemében fejlesztette tovább. Szeretem a verebeket és a lovakat.

Taps. Aztán elkezdődött a játék.

Az első fordulóban Tandori jeleskedett: a „Sakk-matt” téma minden kérdésére azonnal tudta a választ. De a többiek sem maradtak le nagyon, a reklám előtt két és háromezer pont volt csak a hátrányuk.

A következő kérdésekben Nat Roid volt a legeredményesebb, így Márta most hozzá fordult, hogy nem akar-e valamit vásárolni, hiszen úgymint közeleg a Karácsony. Nat Roid a kiélezett küzdelemre és a nemes ellenfelekre hivatkozva köszönte szépen, de nem kért semmit.

Ezután következett a most már tényleg mindent eldöntő harmadik forduló. Amíg a kedves televíziónézők a reklámokat nézték, a három versenyző és Hc. G. S. Solenard megittak egy-egy kávét. Közben beszélgettek, hogy tényleg, ilyen még nem volt, sikerült megújítani ezt a játékot is. Baráti, családias volt a hangulat, mintha gyermekkoruktól kezdve ismernék egymást, azonnal rátaláltak a közös témákra; csakhamar felfedezték, hogy sok közös ismerősük van, mind a magánéletben, mind az irodalomban. Beszélgettek volna még, de a játékvezető szólt, hogy folytatni kell a játékot, mert fél perc múlva vége lesz a reklámnak. A stúdió elcsendesedett, és mindenki a harmadik fordulót várta.

Aztán elkezdődött.

Kérdések záporoztak a versenyzők felé, akik mindenre tudták a választ. Amikor letelt a hatvan másodperc, Márta elájult. Ő látta meg elsőként, hogy most sem született döntés: ismét azonos pontszámot gyűjtöttek össze.

Mindhárom versenyzőt behívták az autóhoz, és mindhárman el is fogadták azt. Tandori Dezső ült a volán mögé, a másik kettő mögé, a hátsó ülésre. Később visszajöttek a játékvezetőért is, és így négyesben indultak neki a budapesti éjszakának.

